
ჰაინრიჰ ბიოლის ფონდის ოფისში

2011 წლის 16 ნოემბერს გამართული საჯარო
დისკუსია თემაზე:

„მართლმსაჯულების განხორციელება და ადამიანის
უფლებათა დაცვა საქართველოს მართლმსაჯულების
სისტემაში“

ძირითადი მომხსენებლები:

გიორგი ტულუში – საქართველოს სახალხო დამცველი

უჩა ნანუაშვილი – ადამიანის უფლებათა ცენტრის
აღმასრულებელი დირექტორი

თამუნა გვარამაძე – საქართველოს ახალგაზრდა
იურისტთა ასოციაცია, პროექტის კოორდინატორი

მანანა კობახიძე – საზოგადოებრივი დამცველის
აღმასრულებელი დირექტორი

მოდერატორი: ნინო ბექაშვილი

ნინო ბექიშვილი – ჩვენი დისკუსიის თემაა „მართლმსაჯულების განხორციელება და ადამიანის უფლებათა დაცვა საქართველოს მართლმსაჯულების სისტემაში“. ეს ძალიან მნიშვნელოვანი, ვრცელი და საინტერესო თემაა.

გიორგი ტულუში – როგორც მოგეხსენებათ, სახალხო დამცველის და მისი ოფისის ერთ-ერთი მიმართულება სწორედ მართლმსაჯულების სისტემის ფუნქციონირების შეფასებას, ადამიანის უფლებათა დაცვას ამ პროცესში, და ზოგადად, სასამართლოს მუშაობის შეფასებას შეეხება. სამართლიანი სასამართლოს უფლება ერთ-ერთი ფუნდამენტური უფლებაა, რომელიც ძალიან მნიშვნელოვანია თითოეული ადამიანისთვის, მით უმეტეს მისთვის, რომელსაც უშუალო შეხება აქვს მართლმსაჯულების სისტემასთან. მინდა გითხრათ, რომ სამართლიანი სასამართლო არა ერთხელ გამხდარა სახალხო დამცველის არა მარტო შეფასების, ასევე კრიტიკის საგანიც, და არა ერთი მიმართულებით.

ერთ-ერთი ყველაზე რთული თავი სახალხო დამცველის ანგარიშში სწორედ სამართლიანი სასამართლოს შესახებ თავია ხოლმე. გარდა იმისა, რომ იგი ძალიან რთული დასაწერია და ინტენსიურ მუშაობას მოითხოვს, ასევე ძალიან მნიშვნელოვანია ამ ინსტიტუტის სპეციფიკურობიდან გამომდინარე. სახალხო დამცველისთვის ძალიან ძნელია იმის განსაზღვრა, სადამდე შეიძლება წავიდეს მისი კვლევა და შეფასებები. ომბუდსმენი ხელმძღვანელობს საქართველოს სახალხო დამცველის შესახებ ორგანული კანონით, რომლის მე-14 მუხლშიც პირდაპირ არის ჩამოთვლილი ის ძირითადი კომპეტენციები, რომელიც მას გააჩნია, მათ შორის სასამართლოსთან მიმართებაში.

საქართველოს სახალხო დამცველის შესახებ ორგანულ კანონში იყო ერთ-ერთი პუნქტი, რომელიც მიუთითებდა იმაზე, რომ სახალხო დამცველი სასამართლოს გადაწყვეტილების შესწავლისას თუ მივიდოდა დასკვნამდე, რომ ადგილი ჰქონდა სასამართლოს მიერ უფლების დარღვევას, მას უფლება ჰქონდა მიემართა სასამართლოსთვის და მოეთხოვა ამ კონკრეტული გადაწყვეტილების გადასინჯვა. რა თქმა უნდა ამას ჰქონდა რეკომენდაციის დატვირთვა, სასამართლოს შეეძლო გაეთვალისწინებინა ან არ გაეთვალისწინებინა. მინდა გითხრათ, რომ ვიდრე განხორციელდებოდა ცვლილებები საპროცესო კანონმდებლობაში, და ზოგადად სასამართლო სისტემაში, არსებობდა პრეცედენტი, როდესაც სასამართლომ ერთ-ერთ საქმეს გადახედა ომბუდსმენის რეკომენდაციის საფუძველზე. თუმცა მას შემდეგ, რაც საქმის გადახედვის ინსტიტუტი კანონმდებლობით გაუქმდა, და საბოლოოა უზენაესი ან სააპელაციო სასამართლოს მიერ გამოტანილი გადაწყვეტილება, საქმეები აღარ ისინჯება. ადრე არსებობდა სხვადასხვა სტრუქტურა, კანონმდებლობით გაწერილი იყო გენერალური პროკურორის, უზენაესი სასამართლოს პლენუმის, აჭარის და აფხაზეთის ავტონომიური რესპუბლიკის სასამართლოს თავმჯდომარეების უფლებამოსილება. თუმცა, დღესდღეობით განაჩენი აღარ გადაიხედება. ამიტომ ამ მუხლმა მნიშვნელობა დაკარგა. ჯერ კიდევ ჩემი წინამორბედი არაერთხელ შეეცადა საზოგადოების ყურადღება მიეპყრო ამ მუხლის მიმართ. მან რამდენჯერმე მიმართა სასამართლოს, თუმცა უპასუხეს, რომ ჩვენი კანონმდებლობა ამგვარ მექანიზმს აღარ ცნობს და შესაბამისად, სასამართლოს გადაწყვეტილება არ გადაიხედება.

ამის შემდეგ სახალხო დამცველის შესახებ ორგანულ კანონში განხორციელდა გარკვეული ცვლილებები. ეს მუხლი ჩანაცვლდა სასამართლოს მეგობრის უფლებამოსილებით, როდესაც სახალხო დამცველს შეუძლია კონკრეტულ საქმესთან დაკავშირებით საკუთარი მოსაზრება ამა

თუ იმ სასამართლოს წარუდგინოს. თუმცა, სახალხო დამცველმა შეინარჩუნა კომპეტენცია შეისწავლოს სასამართლოს სხვადასხვა გადაწყვეტილებები და შეაფასოს, რამდენად იყო დაცული ადამიანის უფლებები სამართალწარმოებისას, რასაც დღემდე ვაკეთებთ.

არ ვიცი, რამდენი იცნობთ სახალხო დამცველის ბოლო ანგარიშებს, 2009 წლის მეორე ნახევარში ძალიან დიდი ყურადღება დაეთმო სწორედ სამართლიანი სასამართლოს უფლებას, და სხვადასხვა სისხლის სამართლის და ადმინისტრაციული საქმეების ანალიზს. სახალხო დამცველი მივიდა დასკვნამდე, რომ მიუხედავად განხორციელებული რეფორმებისა, და არაერთი წარმატებული პროექტისა, ბევრი ძირეული პრობლემა, რომელიც ადრე არსებობდა, დღესაც რჩება სასამართლო სისტემაში. სახალხო დამცველი შეეხო რამდენიმე მიმართულებას: პირველი იყო სასამართლოს მიერ გამოტანილი დაუსაბუთებელი შუალედური თუ საბოლოო გადაწყვეტილებები, ასევე მხარეთა შეჯიბრობითობის და თანასწორობის პრინციპის დარღვევა სასამართლოს მიერ, დაუსაბუთებელი უარი შუამდგომლობების დაკმაყოფილებაზე სასამართლოს მხრიდან. იყო შემთხვევები, როდესაც (განსაკუთრებით ბოლო ანგარიშში) სახალხო დამცველი საუბრობდა მოსამართლეების გადაყვანაზე სხვადასხვა რაიონში და ვარაუდი იყო გამოთქმული, რომ აღნიშნული სისტემა საშუალებას იძლევა, რომ ეს მექანიზმი დასჯის მიზნითაც იყოს გამოყენებული, როდესაც თბილისში მომუშავე მოსამართლეს სამუშაოდ გადაიყვან რომელიმე რაიონულ სასამართლოში, სადაც სხვას რომ ყველაფერს თავი დაანებო, მას უმცირდება ხელფასი. ჩემი ერთ-ერთი რეკომენდაცია ამას ეხებოდა.

არაერთ სისხლის სამართლის საქმეში, რომელიც შესწავლილ იქნა 2011 წელს, სახალხო დამცველი მივიდა დასკვნამდე, რომ ადგილი ჰქონდა მოსამართლეების მიერ ადამიანის უფლებათა უხეშ დარღვევას. ყველა ამ ფაქტზე სახალხო დამცველმა მიმართა იუსტიციის უმაღლეს საბჭოს, და მოითხოვა მოსამართლეთა დისციპლინური დევნის დაწყება. თერთმეტი კონვერტი დამიბრუნდა უკან. ეს პროცედურა, რა თქმა უნდა, კონფიდენციალურია და სახალხო დამცველს არ აქვს უფლება საჯარო გახადოს მოსამართლეთა გვარები და იუსტიციის უმაღლეს საბჭოსთან კომუნიკაცია, ვინაიდან კონვერტს აწერია - „საიდუმლო“. ვეცნობი ამ საქმეებს და ჩემს თანამშრომლებსაც, რომლებიც უშუალოდ მუშაობდნენ ამ საქმეებზე, მათ კონფიდენციალურად ვაცნობ. თერთმეტივე საქმეზე დაიწყო დისციპლინური წარმოება, ათზე შეწყდა, ერთზე მოსამართლეს მიეცა რეკომენდაცია. ეს მიუთითებს სწორედ იმაზე, რომ რამდენიმე სისტემური პრობლემა, რომელიც შესწავლილ იქნა სახალხო დამცველის მიერ, დაკავშირებულია ადამიანის უფლებათა უხეშ დარღვევასთან. თქვენთვის ცნობილია, რომ დისციპლინურ დევნას ვერ მოითხოვ უბრალო საფუძვლით, ადგილი უნდა ჰქონდეს კანონის უხეშ დარღვევას, რომელმაც მნიშვნელოვნად დააზარალა განსასჯელი. ასეთი არაერთი ფაქტი იყო. თერთმეტი საქმე წლის პირველ ნახევარში მარტო ჩვენ მიერ იქნა შესწავლილი, ალბათ ასეთი გაცილებით ბევრია. ყველა არ ხვდება სახალხო დამცველთან. ამ ყველაფერს ძალიან დიდი დრო და ძალისხმევა სჭირდება. ისიც კი ვთქვი, აქვს კი აზრი ამ რეკომენდაციებზე ამდენი დროის დაკარგვას? ძალიან რთული ჩამოსაყალიბებელია. სახალხო დამცველი როცა მოსამართლის დისციპლინური დევნის დაწყებას ითხოვს და მსგავს სტრუქტურას მიმართავს, მან ძალიან კარგად უნდა დაასაბუთოს პოზიცია, საქმე არსებითად უნდა შეისწავლოს. საქმის მასალები კი ხშირად ძალიან დიდია, რამდენიმე ტომს მოიცავს და შესაბამისად, საკმაოდ პრობლემურია ეს ყველაფერი. იმ დასკვნამდე მივდი, რომ, როგორც ჩანს, ეს მექანიზმი ეფექტურად არ მუშაობს.

დღემდე პრობლემად რჩება მიმართულებები, რომლებიც უკავშირდება დასაბუთებულობას, შუამდგომლობების დაკმაყოფილებას, თუ როგორ ხდება ამის განხილვა სასამართლოს მიერ. იყო კონკრეტული პრობლემები დაცვის უფლებასთან დაკავშირებით. მინდა, განსაკუთრებულად შევეხო ადმინისტრაციულ სამართალწარმოებას, განსაკუთრებით სასამართლოს მიერ განხილულ არა ერთ საქმეს. ჩვენ ვაპირებთ ერთობლივად გავუკეთოთ ანალიზი 26 მაისის შემდგომ გამოტანილ გადაწყვეტილებებს ყველა იმ ადმინისტრაციულ საქმეზე, რომელთა ნაწილი დასრულდა პირის დაპატიმრებით ან ჯარიმით და შესაბამისად, მომავალ ანგარიშში რა თქმა უნდა, იქნება მსჯელობა იმ პროცედურაზე, რომელსაც შევისწავლით ადმინისტრაციულ სასამართლოსთან მიმართებაში.

ბოლოდროინდელი ანგარიშებიდან ძალიან მნიშვნელოვანია ახალგაზრდა იურისტთა ასოციაციის მიერ შემუშავებული ანგარიში სასამართლოსთან მიმართებაში, ევროპის ადამიანის უფლებათა კომისრის ანგარიში, რომელიც უშუალოდ ამ თემას ეხება. ის იმეორებს იმ პრობლემებს, რომელზეც სახალხო დამცველი და ახალგაზრდა იურისტები საუბრობდნენ. თუმცა, როგორც ჩანს, გარკვეული მიმართულებებით პრობლემები კვლავ რჩება. პრობლემები, რომლებზეც ვსაუბრობდი 2009-10 წლებში, დღესაც აქტუალურია. შეიძლება, ძალიან ბევრი ვისაუბროთ თანამედროვე ტექნოლოგიებზე, საქმის მართვის სისტემის დახვეწაზე, ვებ-გვერდზე ატვირთვაზე, სხვადასხვა სოციალური გარანტიის გაუმჯობესებაზე, კანონმდებლობაში განხორციელებულ ცვლილებებზე, თუმცა, მაქვს ინფორმაცია, რომ მზადდება კიდევ ერთი ტალღა ცვლილებებისა, რომლებიც იმ საკითხებს შეეხება, რომლებზეც საუბრობს სახალხო დამცველი და სხვა უფლებადაცვითი სტრუქტურები. ეს ეხება თანამდებობაზე მოსამართლეთა დანიშვნის გამჭვირვალობას, დასაბუთებულობის პრობლემას, მოსამართლეთა გადაყვანას, მათ სოციალურ გარანტიებს და სხვა საკითხებს.

თამუნა გვარამაძე – სამართლიანი სასამართლოს პრობლემა საქართველოში ძალიან აქტუალურია. გარკვეულწილად, ეს პრობლემა დაკავშირებულია სასამართლო ხელისუფლების ინსტიტუციურ დამოუკიდებლობასთან. თქვენს ყურადღებას შევაჩერებ იუსტიციის საბჭოს დაკომპლექტებისა და მის მიერ გადაწყვეტილებების მიღების წესზე. ალბათ მოგეხსენებათ, რომ დღეს საქართველოს იუსტიციის საბჭო დაკომპლექტებულია ხელისუფლების სამივე შტოს წარმომადგენლებისაგან. საერთაშორისო რეკომენდაციების თანახმად წევრებს შორის არიან მოსამართლეები, პარლამენტარი წევრები და საქართველოს პრეზიდენტის მიერ დანიშნული ორი წევრი.

ჩვენ ვფიქრობთ, რომ პარლამენტის წევრებისა და პრეზიდენტის მიერ დანიშნული წევრების შემთხვევაში, რომლებსაც დღეს მოქმედი კანონმდებლობის თანახმად არ ეკრძალებათ პოლიტიკური საქმიანობა, გარკვეულწილად პოლიტიკურ ელფერს სძენს ამ საბჭოს საქმიანობას და ის არ არის დამოუკიდებელი პოლიტიკური ზეწოლისა და კონიუნქტურისგან. ამიტომ შევიმუშავეთ რეკომენდაციები, რომლებიც ამავე თემებზე მომუშავე კოალიციის სახელით წარედგინა იუსტიციის საბჭოს, რომელიც ამ ეტაპზე თანახმაა, და საამისოდ კანონში ცვლილებები უკვე მომზადდა, რომ პრეზიდენტის წარმომადგენლებს შეეზღუდოთ პოლიტიკური საქმიანობის განხორციელების უფლება. ჯერჯერობით საუბარი არ არის პარლამენტარი წევრების შესახებ.

იუსტიციის საბჭოს ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი ფუნქცია მოსამართლეების დანიშვნა, გათავისუფლება და მათ მიმართ დისციპლინური სამართალწარმოების განხორციელებაა. მოსამართლეების დანიშვნასთან დაკავშირებით დღეს მოქმედი კანონმდებლობის თანახმად

იუსტიციის საბჭოს მიერ გადაწყვეტილება ხმათა უმრავლესობით მიიღება. უბრალოდ, საჭიროა, რომ ხელისუფლების სამივე შტოს წარმომადგენლებმა მიიღონ კენჭისყრაში მონაწილეობა. ჩვენ ე.წ. ვეტოს ვუწოდებთ ამას. გამოდის, რომ მოქმედი წესის მიხედვით, ხელისუფლების რომელიმე შტოს შეუძლია დაუსაბუთებლად დაბლოკოს ესა თუ ის კანდიდატი. ამასთან დაკავშირებითაც წარვუდგინეთ რეკომენდაცია იუსტიციის საბჭოს. იგი ამ შემთხვევაშიც თანახმაა, რომ კანონმდებლობაში შევიდეს ცვლილებები, აღარ მოხდეს ვეტოს დადება, უბრალოდ, უმრავლესობით მოხდეს გადაწყვეტილების მიღება და პიროვნების თანამდებობაზე გამწესება.

ის პროცედურები, რომლებითაც დღეს მოსამართლეები ინიშნებიან, ბუნდოვანია და ბევრ კითხვას ბადებს. მოქმედი კანონმდებლობის თანახმად შეიძლება ორი ტიპის ადამიანები გამოვყოთ, ვისაც აქვს მოსამართლის თანამდებობის დაკავების უფლება. ესენი არიან ისინი, ვინც იუსტიციის უმაღლეს სკოლაში სწავლობენ და ე.წ მსმენელები, ასევე არიან ის ადამიანები, რომლებიც გათავისუფლებულები არიან სკოლაში სწავლის ვალდებულებისგან, მაგალითად საკონსტიტუციო სასამართლოს ყოფილი და მოქმედი მოსამართლეები. მაგრამ მიგვაჩნია, რომ ისევე როგორც მსმენელებს, ამ კანდიდატებსაც უნდა ჰქონდეთ თანაბარი შესაძლებლობა, დაიკავონ მოსამართლის თანამდებობა და კანონმდებლობა მათთვის უნდა ითვალისწინებდეს მსგავს პროცედურებს. დღეს მოქმედი კანონმდებლობა განსხვავებულ მიდგომებს ავლენს ამ ტიპის კანდიდატების მიმართ. ამიტომ აღნიშნული ბუნდოვანება თუ გამოსწორდება, ძალიან კარგი იქნება და იმ კითხვებსაც გაეცემა პასუხი, რაც აქვს საზოგადოებას საბჭოს მიმართ.

დისციპლინურ სამართალწარმოებასთან დაკავშირებით ბატონმა გიორგიმ აღნიშნა, რომ ეს ინფორმაცია კონფიდენციალურია და დაინტერესებული პირები ვერ იგებენ, რა შედეგი მოყვა მათ საჩივარს, დაიწყო თუ არა დისციპლინური დევნა. ამასთან დაკავშირებით დიდი ხანია მიმდინარეობს მსჯელობა. ჩვენი ორგანიზაცია შეეცადა შეესწავლა ამ კუთხით საერთაშორისო გამოცდილება, აღმოჩნდა, რომ ბევრ სახელმწიფოს განსხვავებული მიდგომა აქვს. არის ქვეყნები, სადაც ინფორმაცია დისციპლინურ სამართალწარმოებასთან დაკავშირებით ყველასთვის ხელმისაწვდომია, მაგრამ ასევე არსებობს ევროპული სახელმწიფოები, რომლებიც ჩაკეტილ სისტემას გვთავაზობენ და იქაც კონფიდენციალურია ეს მონაცემები. ამ ეტაპზე ქართული რეალობის გათვალისწინებით საბჭომ მოამზადა კანონპროექტი, რომელიც ამ ინფორმაციის ნაწილობრივ გახსნას და დაინტერესებული პირებისთვის მოთხოვნის შემთხვევაში შეტყობინების გაგზავნას ითვალისწინებს, თუ რა შედეგი მოყვა მათ განცხადებას. საბჭოს ასევე ენიჭება უფლებამოსილება, ცალკეულ შემთხვევებში თვითონ მიიღოს გადაწყვეტილება და გამოაქვეყნოს ინფორმაცია დისციპლინური პასუხისმგებლობის დაკისრებასთან დაკავშირებით.

შევხები ე.წ. მივლინებასთან დაკავშირებულ საკითხებსაც, რომელსაც კანონმდებლობა სხვაგვარი ტერმინით იცნობს. ის მოსამართლეებისათვის დროებითი უფლებამოსილების დაკისრებას ნიშნავს. ახალგაზრდა იურისტთა ასოციაციამ ამ მიმართულებითაც ჩაატარა კვლევა. ხშირია მოსამართლის ერთი ქალაქიდან მეორეში მივლინების შემთხვევები. საია ცდილობს ამ თემაზეც აწარმოოს დიალოგი იუსტიციის საბჭოსთან, რომ შეიზღუდოს მისი ფართო დისკრედიტაციული უფლებამოსილება, რაც ერთი სასამართლოდან მოსამართლის სხვა ქალაქის სასამართლოში განუსაზღვრელი ვადით გადაყვანაში გამოიხატება. იუსტიციის საბჭო განმარტავს, რომ ეს დროებითი ღონისძიებაა და გამოწვეულია ახალი სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის ძალაში შესვლით. ვინაიდან ერთი და იგივე მოსამართლე ვერ ჩაატარებს წინა სასამართლო

სხდომას სისხლის სამართლის საქმეებზე და შემდგომ არსებითად ვერ განიხილავს იგივე საქმეს. ამიტომ ფიზიკურად სჭირდებათ, რომ რამდენიმე მოსამართლე იყოს რაიონულ სასამართლოებში. ჩვენ განვაგრძობთ ამ თემაზე მსჯელობას, კოალიციის ფორმატითაც ვთავაზობთ გამოსავალს იუსტიციის საბჭოს, იმედი მაქვს, რომ იუსტიციის საბჭო ნაწილობრივ მაინც გაიზიარებს ჩვენს წინადადებებს და უახლოეს მომავალში დადებითი კუთხით ცვლილებები აისახება კანონმდებლობაში. გმადლობთ.

მანანა კობახიძე – მე უფრო კონკრეტულ ფაქტებზე გავამახვილებ თქვენს ყურადღებას. ბევრი ვიფიქრე იმაზე, რა მეთქვა ისეთი, რაც ყველაზე კარგად დაგანახებდათ, რა ხდება სასამართლოში. როგორც პრაქტიკოსი ადვოკატი, ყოველთვის ვხვდები იმ პრობლემებს, რომლებიც მომდინარეობს როგორც კანონმდებლობაში არსებული ხარვეზიდან თუ ნორმის არასწორი განმარტებიდან, ასევე იმ დარღვევებიდან, რომლებსაც ადამიანები შეგნებულად უშვებენ. ძალიან ბევრ გახმაურებულ საქმეზე მომიწია ბოლო ორი წლის განმავლობაში გამოსვლა და დავინახე, როგორ შეიძლება სასამართლო და მართლმსაჯულება მოკვდეს, როდესაც არის ხელისუფლების ინტერესი საქმისადმი, როდესაც აშკარა დომინანტია პროკურატურა და როდესაც მათ სურთ კონკრეტული საქმის ბოლომდე გატანა.

ერთ პრობლემას მინდა შევეხო დისციპლინურ დევნასთან დაკავშირებით. თქვენი რეკომენდაცია იყო ზუსტად ერთ-ერთ საქმეზე. ეს არის კერესელიძის ძალიან გახმაურებული საქმე. მის საქმეს სტრასბურგში მე ვაწარმოებ. ის არის მკვლელობისთვის მსჯავრდებული. მას ისე დაუმატა სააპელაციო სასამართლომ ოთხი წლით თავისუფლების აღკვეთა, რომ პროცესზე არ ყოფილა მოწვეული არც ერთი მხარე და მეტსაც გეტყვით, არც პროკურატურას გაუსაჩივრებია განაჩენი. მომჩივანი მხარე გახლდათ თვითონ მსჯავრდებული კერესელიძე. მას სასამართლომ მისივე საჩივრის საფუძველზე დაუმძიმა მდგომარეობა. საჩივარი ეხებოდა ვადების ათვლას. ამას დაარქვეს ტექნიკური ხარვეზის გასწორება განაჩენში. შედეგად კი მივიღეთ ის, რომ ნაცვლად იმისა, რომ ეს ადამიანი 2010 წლის სექტემბერში უნდა გათავისუფლებულიყო, ამ ვადამ 2013 წლისთვის გადაიწია. როდესაც ეს განჩინება სააპელაციო სასამართლოში გასაჩივრდა, სადაც ვფიქრობ, რომ ბევრად უფრო გამოცდილი მოსამართლეები უნდა იყვნენ, მათაც იმსჯელეს ამ საქმეზე და აბსოლუტურად დაუსაბუთებლად უარი ეთქვა ადამიანს საჩივრის დაკმაყოფილებაზე. სხვა არაფერი იყო დარჩენილი, თუ არა სტრასბურგში მიმართვა. ეს არის მე-6 მუხლის, სამართლიანი სასამართლოს უფლების ძალიან სერიოზული დარღვევა. როდესაც ეს საქმე სახალხო დამცველმა შეისწავლა, მათ დისციპლინური დევნის დაწყების რეკომენდაციით მიმართეს სასამართლოს. პირველმა ინსტანციამაც დაუშვა ტექნიკური შეცდომა, აპელაციამაც და უზენაესმა სასამართლომაც. სად არის პროფესიონალიზმი და რატომ არ უნდა აგონ პასუხი იმ მოსამართლეებმა, რომლებსაც შეუძლიათ ასეთი ხელალებით ადამიანს ოთხი წელი დაუმატონ პროცესისა და მხარეთა მოწვევის გარეშე.

დაახლოებით ერთი თვის წინ თბილისის საქალაქო სასამართლოს სარჩელით მივმართეთ. ვუჩივით თბილისის საქალაქო სასამართლოს. ანუ მოსარჩელე უჩივის სასამართლოს სასამართლოში. ესეც ძალიან გახმაურებული საქმეა. მოსარჩელე გახლავთ საბერძნეთის მოქალაქე ვინმე ნუგზარ ბოჭორიშვილი. ის გატაცებულ იქნა ორი პირის, ლევან ღვინიაშვილისა და გრიგოლ კომახიძის მიერ. თბილისის საქალაქო სასამართლოს განაჩენით ორივე პირის მიმართ დადგენილი გახლავთ დანაშაული. მათ შეეფარდათ შესაბამისი სასჯელები. პროცესი დასრულდა, განაჩენი

კანონიერ ძალაშია შესული, მაგრამ დადებულია საპროცესო შეთანხმება ორივე მსჯავრდებულთან, ძალიან დიდი თანხის სანაცვლოდ (ერთ დღეში შევიდა ნახევარი მილიონი ლარი) ერთს მიესაჯა 4 წელი, მეორეს – 5. დადგინდა, რომ მათ ნამდვილად გაიტაცეს ვინმე ნუგზარ ბოჭორიშვილი, რომ ნამდვილად გამოსძალეს ძალიან დიდი ოდენობით თანხა, რისთვისაც სასჯელს იხდიან. საქმე ის არის, რომ ნუგზარ ბოჭორიშვილი საქმეში დაზარალებულად არ არის ცნობილი. ის არც მოწმედ ყოფილა დაკითხული, არც მიუწვევიათ და საერთოდ, დაზარალებულის სტატუსი არ ჰქონია. საქმე აღიძრა ძველი სისხლის სამართლის პროცესის პირობებში, ანუ 2010 წლის ოქტომბრამდე, როდესაც დაზარალებულს, როგორც მხარეს, იცნობდა პროცესი და მას მთელი რიგი უფლებები გააჩნდა. როდესაც ამ ადამიანმა შეიტყო ამის შესახებ, გაუჩნდა სურვილი, გაიგოს ამ საქმეში რა ხდება. ბუნებრივია, მივმართეთ სასამართლოს და მოვითხოვეთ საქმის მასალების გაცნობა. დაახლოებით ექვსი წერილი შევიდა საქალაქო სასამართლოში. პასუხი არის ძალიან მარტივი, რომ არ ვიყავით მხარე და არა გვაქვს უფლება საქმეს გავეცნოთ. საქართველოს კონსტიტუციიდან და ზოგადი ადმინისტრაციული კოდექსიდან გამომდინარეობს, რომ პირს უფლება აქვს ნებისმიერ სახელმწიფო დაწესებულებაში დაცული მის შესახებ არსებული ინფორმაცია გამოითხოვოს. რადგანაც გვქონდა ინფორმაცია იმის შესახებ, რომ ნამდვილად მის შესახებ იყო დაცული ინფორმაცია ამ საქმეში, შესაბამისად ახლა უკვე ადმინისტრაციული კოდექსის საფუძველზე მოვითხოვეთ საქმის მასალების გაცნობა. ისევ უარი მივიღე. ამჯერად მითხრეს, რომ ამ განაჩენში, მართალია, არის ინფორმაცია ნუგზარ ბოჭორიშვილზე, მაგრამ საქმე ეხება ღვინიაშვილის და კომახიძის პირად მონაცემებს, მათ პერსონალურ ინფორმაციას, და ამიტომ მათი თანხმობის გარეშე ვერ გამაცნობენ ამგვარ მონაცემებს. ბუნებრივია, მსჯავრდებულთა თანხმობას არ მომცემს, რომ დაზარალებულის სასარგებლოდ ინფორმაცია გამოვითხოვო. ამის გამო ადმინისტრაციული საჩივრით მივმართე და მოვითხოვე ინფორმაციის მოწოდება. რა თქმა უნდა, ეს საჩივარიც სასამართლომ განიხილა. კვლავ უარი მივიღე, რის შემდეგაც მივმართე სარჩელით. მთელი უბედურება ის გახლავთ, რომ ნუგზარ ბოჭორიშვილი დაუსწრებლად არის გასამართლებული. მას უვადო პატიმრობა აქვს მისჯილი, მაგრამ საბერძნეთმა, როგორც თავისი მოქალაქე, ის არ გადმოსცა საქართველოს და არ იმყოფება სასჯელადსრულების დაწესებულებაში, თუმცა არარსებული კოკაინის 220 კგ-ის შემოტანა-გატანისთვის მას ასეთი მძიმე სასჯელი აქვს. მინდა ყურადღება გაამახვილოთ ერთ გარემოებაზე, მის განაჩენში პირდაპირ არის მითითებული, რომ ლევან ღვინიაშვილმა და გრიგოლ კომახიძემ ის სწორედ იმიტომ გაიტაცეს და ფულიც გამოსძალეს, რომ ნარკოდილერია, და რომ ამ პირებს უშუალოდ გაენდო ნუგზარ ბოჭორიშვილი, რომ ნარკოდილერია. ეს საქმე მოხმობილია, როგორც მტკიცებულება და ამითი აქვს ამ ადამიანს ბრალიც წაყენებული და მსჯავრდებულაც ამის შესაბამისად გახდა. როდესაც ვიკითხეთ, თუ გატაცებული იყო, რატომ არ არის ცნობილი დაზარალებულად, ამაზე პასუხი არავის აქვს. როცა საქმის მასალა მოვითხოვეთ, მხარე არა ხართო, გვითხრეს, როცა პერსონალური ინფორმაცია მოვითხოვეთ, გამტაცებლების თანხმობა მოგვითხანეთო. ამისხენით, როგორ დავიცვა, მე, ერთმა ჩვეულებრივმა ადვოკატმა ჩვეულებრივი მოქალაქის ინტერესები, როდესაც მას ერთი მხრივ, როგორც ადამიანს არ ცნობენ, იმიტომ, რომ თუ დაზარალებულად არ ცნეს, მაშინ როგორ დასაჯეს ღვინიაშვილი და კომახიძე? მარტივად იყო საქმე - მთავარი მიზანი იყო მათგან თანხის ამოღება, რის შემდეგაც უკვე აღარავის აინტერესებდა, იყო თუ არა დაზარალებული საქმეში.

დარწმუნებული ვარ, რომ საქალაქო სასამართლო ამ სარჩელს არ დააკმაყოფილებს, იმიტომ რომ არ აწყობთ, ამ საქმეში ჩავიხედოთ. შეიძლება იქ ისეთი მტკიცებულებები ამოვიკითხოთ,

რომლებიც ბოჭორიშვილის მიმართ გამოტანილ განაჩენს ფარატინა ქალაქად აქცევს. მინდა ავიცილო საქალაქო სასამართლო, მაგრამ კანონში არ არის მუხლი, რომელიც მომცემდა ამის საშუალებას. როგორ იქნება მიუკერძოებელი საქალაქო სასამართლო, როდესაც სარჩელი მის წინააღმდეგ არის შესული? მამია ფხაკაძე როგორ განიხილავს საქმეს საკუთარი თავის წინააღმდეგ? ასეთი კუროზები გვაქვს.

მინდა შევუხებო კიდევ ერთ პრობლემას, რომელიც გულისხმობს მხარეთა თანასწორობის პრინციპს საქმეში. ახალი კანონმდებლობით ფორმალურად გათანაბრებულები ვართ ბრალდების მხარესთან, გვაქვს კერძო გამოძიების უფლება, თუმცა, როცა საქმე საქმეზე მიდგება, ვერ ვიხსენებ საქმეს, როდესაც ვიშუამდგომლეთ სასამართლოს წინაშე და ვითხოვეთ მაგალითად კადრების ამოღება და საქმისთვის დართვა, ნება დაგვერთო ამის შესახებ. ეს საკითხი ძალიან აქტუალური გახდა 26 მაისის საქმეებთან დაკავშირებით, ხშირად იყო კადრები, ტელეკამერები აფიქსირებდნენ გარკვეულ ფაქტებს, და როდესაც ერთადერთი მიუკერძოებელი მტკიცებულება იყო ვიდეოჩანაწერი, სასამართლო პირდაპირ გვეუბნებოდა, რომ ჩვენი შუამდგომლობა დაუსაბუთებელი იყო და არ მიიჩნეოდა საჭიროდ ამ კადრების ამოღებას. ერთადერთი, რაც ჰქონდა სასამართლოს, იყო პოლიციელების ჩვენებები, და ასობით დაკავებული ადამიანის საქმე სწორედ მხოლოდ დამკავებელი პოლიციელების ჩვენებებს ემყარება. რომელთა ჩვენებებშიც ხშირად არის წინააღმდეგობები, წერილობით ჩვენებებში შეცდომებიც კი ერთნაირი აქვთ დაშვებული. ეს იმაზე მეტყველებს, რომ ისინი ერთი ადამიანის კარნახით არის დაწერილი. სასამართლო არ გვაყენებს ბრალდების თანაბარ მდგომარეობაში. ჩვენ არა გვაქვს ჩხრეკის უფლება, ამოღების უფლება. უნდა ვიშუამდგომლოთ სასამართლოს წინაშე. თუ სასამართლომ ხელი არ შეუწყო მტკიცებულების მოპოვებაში დაცვის მხარეს, ვერაფრით ვიქნებით თანასწორები.

მესამე პრობლემა, რომელსაც ხაზი მინდა გავუსვა, საჯაროობის საკითხი გახლავთ. უმეტესად პროცესები საჯაროა, ძალიან იშვიათად არის დახურული, მაგრამ, სამწუხაროდ, სასამართლო არ გვამღებს იმის უფლებას, რომ მოვახდინოთ პროცესის აუდიოჩანაწერი. ეს ძალიან მნიშვნელოვანია, როდესაც საქმეზე ორმოცამდე მოწმეა, ძალიან რთულია, პარალელურად თან ოქმი ვწეროთ და მოწმეთა ჩვენები ჩავიწეროთ, თან ვუსმინოთ და კითხვა დავუსვათ. იმისათვის, რომ მქონდეს სრული სურათი, რა მოხდა პროცესზე, აუდიოჩანაწერი გვჭირდება. ყველა პროცესზე ვაყენებთ ამ შუამდგომლობას, არსად სასამართლო არ აკმაყოფილებს ჩაწერის მოთხოვნას. გეტყვით, რა არის ამის მიზეზი. ყველა საქმის დამთავრების ბოლოს გვბარდება ოქმი, და არ მახსოვს, ოქმი, რომელზეც სერიოზული შენიშვნები არ გვქონოდა გაყალბების თვალსაზრისით. პირდაპირ გეტყვით, ცოტნე გამსახურდიას საქმეში ზვიად ესეხუამ პირწმინდად გააყალბა სასამართლო სხდომის ოქმი. ეს გამოიხატა შემდეგში: დაცვის მხარეს დაუკმაყოფილდა შუამდგომლობა მტკიცებულებათა დართვაზე. გამოგვეცხადა, რომ შუამდგომლობა დაკმაყოფილდეს, მტკიცებულებები დაერთოს საქმის მასალებს, და როცა ოქმი ჩავგზარდა, ეწერა, რომ შუამდგომლობა არ დაკმაყოფილდა, მტკიცებულებები არ დაერთო საქმეს. ჩვენ ეს დავადასტურეთ. ჟურნალისტი თეა ხურცილავა ესწრებოდა ამ პროცესს და მოგვცა ჩვენება, კახა კუკავა და მისი პარტიის რამდენიმე წევრი ასევე ესწრებოდა პროცესს, ყველა მათგანმა მოგვცა ჩვენება, რომ მოისმინეს იმის შესახებ, რომ შუამდგომლობა დაკმაყოფილდა, პროცესიდან გამოსულმა ინტერვიუც კი მივეცი, რომ პროცესით კმაყოფილი ვიყავი, რადგან მოსამართლემ დაგვიკმაყოფილა შუამდგომლობა, რის შემდეგაც ოქმი ყალბდება. აუდიოჩანაწერი რომ მქონოდა, ამას მოსამართლე ვერ გაბედავდა და ეს პრობლემა არ იარსებებდა.

ბატონი კუბლაშვილისგან ძალიან ხშირად ვისმენთ, რომ ტექნიკური აღჭურვილობა შეცვალეს, რომ პროცესები იწერება. ორი წელია, რაც ეს მესმის, მაგრამ როდესაც მოვითხოვეთ, მათი ჩანაწერი მაინც გადმოეცათ, გვპასუხობენ, რომ სისტემა გაუმართავია და არაფერს არ იწერენ. ესეც სიცრუეა და გეტყვით რატომ. როდესაც პირი ჩვენებას აძლევს, მდივანი აუცილებლად იწერს ამას და ამ დროს ის ყოველთვის სთხოვს მოწმეს, ნელა ისაუბროს, რომ მან ჩაწერა მოასწროს. ადამიანს ეტყობა, როდის იწერს და როდის, არა. ქუთაისში გვქონდა პროცესები, როდესაც მდივანი აშკარად არაფერს იწერდა, და ეს იმიტომ რომ მიკროფონში რასაც ვამბობდით, ავტომატურად იწერებოდა. მაგრამ როდესაც მოვითხოვეთ ჩაწერი, გვითხრეს, რომ პროცესს არ იწერდნენ. თუ არც მდივანი იწერს, არც მიკროფონით იწერება, მაშინ როგორ ხდება პროცესის სტენოგრაფირება? ფაქტია, რომ სასამართლო თავის ანგარიშებსა და კვლევებში ერთს დებს, მაგრამ ისიც ფაქტია, რომ ჩვენ პრობლემებს ვაწყდებით. მაგრამ ოქმების გაყალბებას ვერ ვამტკიცებთ, შენიშვნები შენიშვნებად რჩება და არავინ იზიარებს. მათ ერთადერთი ის ფუნქცია აქვს, რომ როდესაც საქმე ევროსასამართლოში წავა, შეგვეძლოს იმის დამტკიცება, რომ საქმეს შენიშვნები დავურთეთ.

მხარეთა თანასწორობაზე საუბარიც კი ზედმეტია, როგორც გითხარით, ნამდვილად, კანონიდან გამომდინარეც კი არა ვართ თანაბარ პირობებში. რაც შეეხება სამოქალაქო საქმეებს, იქ ნამდვილად არ არის ასეთი პრობლემები. როცა ორი კერძო მოქალაქე ქონებაზე დაობს, აქ სახელმწიფოს ინტერესი არ არის და ამიტომ პროცესი შეჯიბრებითად მიდის. სისხლის სამართლის საქმეებთან მიმართებაში ძალიან მძიმე მდგომარეობაა. და ჰამერბერგის დასკვნას სერიოზული რეაგირება სჭირდება.

უჩა ნანუაშვილი – დიდი მადლობა, ვეცდები რაც შეიძლება მოკლედ გადმოგცეთ სათქმელი. წინა გამომსვლელებმა იმდენად კარგად აღწერეს ყველა პრობლემა, რომ ბევრი აღარაფერი დამრჩა სათქმელი.

მე მინდოდა, ცოტა უფრო დეტალურად ჩავგეხედა ევროსაბჭოს ადამიანის უფლებათა კომისრის, თომას ჰამერბერგის ანგარიშში. ანგარიში ზაფხულში გამოქვეყნდა და ძალიან მწირად გაშუქდა. ამავე პერიოდს დაემთხვა ფოტორეპორტიორების საქმე, რომელზეც იქნა ყველას ყურადღება გადატანილი. ანგარიში, რომელიც უკიდურესად მნიშვნელოვანია, უყურადღებოდ დარჩა. მხოლოდ რამდენიმე მედიასაშუალებამ გააშუქა, ისიც ძალიან მოკლედ. მადლობა ბიოლის ფონდს, რომ დღეს შესაძლებლობა მეძლევა ამ ანგარიშზე ვისაუბრო.

ანგარიშში ძალიან ბევრი რამ სხვაგვარად არის აღწერილი, ვიდრე ჩვენ ვისმენთ ოფიციალური საშუალებებიდან. აღარაფერს ვიტყვი იმ 72%-იან ნდობის ხარისხზე, რომელზეც ცოტა ხნის წინ მოვისმინეთ უზენაესი სასამართლოს თავმჯდომარისგან. ეს ანგარიში, სამწუხაროდ, სხვა რამეზე მეტყველებს. თომას ჰამერბერგი ყველა თემაზე არ ამზადებს რეგულარულ ანგარიშებს, ის ირჩევს უკიდურესად მნიშვნელოვან ერთ თემას. ამ ანგარიშის მომზადებას წინ უძღოდა დიდი ხნის მუშაობა. 2008 წელს ომმა ხელი შეუშალა მას ამ ანგარიშზე მუშაობაში და მისი ყურადღება მთლიანად იქნა გადატანილი კონფლიქტთან დაკავშირებულ სიტუაციაზე. მას შემდეგ, რაც გაცილებით გართულდა მდგომარეობა, მან გადაწყვიტა ანგარიში მოემზადებინა. ის გახლდათ საქართველოში მიმდინარე წლის აპრილში. ის, რომ ეს მართლაც მნიშვნელოვანია თემა, იქიდანაც ჩანს, რომ სწორედ ეს თემა აირჩია მან თავისი ანგარიშისთვის. ყველგან ირღვევა ადამიანის უფლებები, მაგრამ ყველგან არსებობს ასე თუ ისე დამოუკიდებელი სასამართლო, სადაც უნდა აღდგეს დარღვეული უფლებები. ჩვენს შემთხვევაში კი ჩაკეტილი წრეა. ყველა

უფლება სასამართლოსთან მიდის, რომელმაც უნდა თქვას თავისი სიტყვა. ამ წლების განმავლობაში ჩვენს ქვეყანაში ძალიან ბევრი პრობლემა დაგროვდა და ეს ამ ანგარიშიდანაც კარგად ჩანს.

პირველად სწორედ ამ ანგარიშში იქნა ნახსენები „შერჩევითი სამართალი“. თომას ჰამერბერგი საუბრობს პოლიტიკური ნიშნით ადამიანების დაკავებაზე და რამდენიმე ასეთი საქმე აქვს მოყვანილი. ანგარიშში ასევე არის საუბარი იმ დადებით მოვლენებსა და პოზიტიურ ძვრებზე, რაც მოხდა საქართველოში. რაც შეეხება სისხლის სამართლის რეფორმას, პირველ რიგში ის აკრიტიკებს ნულოვანი ტოლერანტობის პოლიტიკას, რომელიც იქნა შემოღებული წვრილმანი დანაშაულისთვის 2006 წელს და ითვალისწინებს ძალიან მკაცრ პოლიტიკას, რომელიც დღემდე მოქმედებს. მიუხედავად იმისა, რომ დაწყებულია მუშაობა მისი ლიბერალიზაციისთვის, ფაქტობრივად ამ მიმართულებით ბევრი არაფერი გაკეთებულა. შემფოთებაა გამოთქმული სასჯელების პროპორციულობასთან დაკავშირებითაც. კომისარმა მოუწოდა საქართველოს ხელისუფლებას, შეიმუშაოს უფრო ჰუმანური და ადამიანის უფლებებზე ორიენტირებული სისხლის სამართლის პოლიტიკა. რაც მთავარია, იგი ორიენტირებული უნდა იყოს არა ადამიანის დასჯაზე, არამედ მის გამოსწორებაზე.

კომისარი ასევე ურჩევს საქართველოს ხელისუფლებას, გამოიყენოს ალტერნატიული სასჯელები და პატიმრობა მაქსიმალურად შეიზღუდოს. მიუხედავად იმისა, რომ ბოლო წლებში ალტერნატიული სასჯელი იყო გამოყენებული, განსაკუთრებით არასრულწლოვანთა მართლმსაჯულების სფეროში, პრობლემა მაინც რჩება. ამიტომ არის, რომ პატიმართა რაოდენობა კვლავ ძალიან დიდია.

სასამართლოს დამოუკიდებლობასთან დაკავშირებული ყველა ის პრობლემა, რომელზეც ჩემმა კოლეგებმა ისაუბრეს, ამ ანგარიშში არის ასახული. საუბარია იმაზე, რომ იყო პოზიტიური ძვრები, რომლებიც უკავშირდება იუსტიციის უმაღლესი საბჭოს გათავისუფლებას პოლიტიკური ზეგავლენისაგან, მაგრამ პრობლემები მაინც რჩება სასამართლოს ხელმისაწვდომობასთან დაკავშირებით, გამამართლებელი განაჩენების ძალიან მცირე რაოდენობასთან დაკავშირებით. თუნდაც ის ფაქტი, რომ გასულ წელს თბილისის საქალაქო სასამართლომ მხოლოდ სამი გამამართლებელი განაჩენი გამოიტანა, 9 საქმეში ნაწილობრივ გამამართლებელი, ეს ციფრები უკვე მეტყველებს იმაზე, რომ ყველაფერი კარგად არ არის ამ ქვეყანაში. მიმდინარე წელს გამამართლებელი განაჩენების რაოდენობამ იმატა. ალბათ მალე მოვისმენთ პროცენტულ მაჩვენებლებს.

მინდა წავიკითხო პატარა ციტატა კომისრის ანგარიშიდან: „ადვოკატებს ხელი ეშლება პროფესიული მოვალეობების თავისუფლად შესრულებაში. გამოყენებული იყო მათი დაშინების, არამართლზომიერი დევნის და ზეწოლის სხვა ფორმები, რაც სერიოზულად აფერხებს დაცვის უფლების განხორციელებას და ხელს უშლის ადვოკატებს ეფექტურად ემსახურონ მართლსაძიებლას.“ კომისარმა აღნიშნა, რომ ადვოკატებს უნდა მიეცეთ უფლება შეუფერხებლად იმუშაონ და შეძლონ კლიენტებისათვის იურიდიული დახმარების გაწევა სრული კონფიდენციალურობის დაცვის პირობებში.

სერიოზული ყურადღებაა გამახვილებული საპროცესო გარიგებებზე, რომელიც ძალიან ხშირად გამოიყენება. თბილისის საქალაქო სასამართლოში გასულ წელს საქმეების 84% სწორედ

საპროცესო შეთანხმებით დასრულდა. ეს, მერწმუნეთ, ძალიან დიდი ციფრია. ყველაზე ცუდი კი ის არის, რომ ხშირად საპროცესო შეთანხმებები ძალიან მძიმე დანაშაულზეც კი ფორმდება.

კიდევ ერთ ციტატას წავიკითხავ. ის ეხება „შერჩევითი სამართლის“ თაობაზე საჩივრებს და პოლიტიკურ პატიმრებს. კომისარი მიუთითებს, რომ მის მიერ შესწავლილი რამდენიმე საქმე იძლევა იმის თქმის საშუალებას, რომ ითქვას, რომ ადამიანები დაკავებულები არიან პოლიტიკური ნიშნით. კომისრის მიერ მოპოვებული ინფორმაცია მიუთითებს სერიოზულ ხარვეზებზე, რომლებიც ჩრდილს აყენებს სისხლის სამართლის გამოძიებას და სამართალწარმოებას ოპოზიციური აქტივისტების წინააღმდეგ აღძრულ სისხლის სამართლის რამდენიმე საქმეში, სადაც ეჭვის ქვეშ დგება ამ პირთა მიმართ წაყენებული ბრალი და საბოლოო გადაწყვეტილება. კომისარმა ხელისუფლებას ამ საქმეებთან დაკავშირებით მკაფიო და გამჭვირვალე პასუხის მიღება სთხოვა. ჩემთვის ცნობილია, თუ რაში გამოიხატება ეს პასუხი. გასულ თვეს სტრასბურგში ვიმყოფებოდი საპარლამენტო ასამბლეაზე. თომას ჰამბერგი ამ თემაზე საუბარს გაუბრუნა. მალე იწურება მისი უფლებამოსილების ვადა და ევროსაბჭო ახალ კომისარს აირჩევს. მას შემდეგ, რაც მას ამ ანგარიშის გამო სერიოზული კონფლიქტი მოუვიდა საქართველოს ხელისუფლებასთან, იგი არაოფიციალურად გამოცხადებულია „პერსონა ნონ გრატად“. ამ თემაზე თავად ის არ საუბრობს, თუმცა დადასტურებული ინფორმაციაა და მისი თანამშრომლებისგან ვიცი. ეს არის პასუხი მის კრიტიკულ ანგარიშზე. ნათქვამი იყო ისიც, რომ იგი შვებულების გასატარებლადაც კი ვერ ჩამოვა საქართველოში, იმდენად მიუღებელია საქართველოს ხელისუფლებისთვის. ეს ევროსაბჭოს ერთ-ერთმა წამყვანმა თანამშრომელმა გვითხრა. თუმცა ვიცი, რომ ცოტა სკანდალური განცხადებაა. ამ ადამიანის როლი ძალიან დიდია ჩვენთვის, 2008 წლის ომის დროს, მოგეხსენებათ, ათეულობით ადამიანი სწორედ თომას ჰამბერგის უშუალო ჩარევით და მონაწილეობით იქნა გათავისუფლებული. თუმცა ჯერ კიდევ 2009 წლის დეკემბერში გაკეთდა რამდენიმე განცხადება მის წინააღმდეგ. მაშინ საქართველოს პარლამენტის რამდენიმე წევრმა ის ძალიან უარყოფით კონტექსტში მოიხსენია.

ჩემი გამოსვლა მინდა დავასრულო იმედიით, რომ ჩვენ ყველა, მთელი სამოქალაქო საზოგადოება, გამოვიყენებთ ამ ანგარიშს, რომელშიც პირველად აისახა ასეთი პრობლემები და დავიწყებთ რეალურ დისკუსიას ამ თემებზე. თუ ქვეყანაში არ არის პოლიტიკური ნება, ცვლილებები ვერ განხორციელდება. 2004 წელს, როდესაც იყო საამისო პოლიტიკური ნება, წამების ფაქტები აღმოიფხვრა. იგივე შეიძლება ითქვას რელიგიური უმცირესობების დევნასთან დაკავშირებითაც, კორუფციასთან ბრძოლასთან დაკავშირებითაც.

სამწუხაროდ, იმ პრობლემების შესაცვლელად, რომელზეც ჩვენ დღეს ვსაუბრობთ, პოლიტიკური ნება არ არსებობს. რასაკვირველია, ძალიან მნიშვნელოვანია საკანონმდებლო ცვლილებები, ტრენინგები, მაგრამ მთავარი პრობლემა პოლიტიკური ნებაა, ურომლისოდაც ჩვენი დისკუსიები ჩაკეტილ წრეში ყოფნას დაემსგავსება. ადვოკატების თუ ფსიქოლოგების მიერ გაწეული კონკრეტული დახმარებები შედეგებზეა ორიენტირებული, მათი საშუალებით მათ გამომწვევ მიზეზებს ვერ ვწვდებით. სისტემური დარღვევები ამით ვერ გადაიჭრება.

ნინო ბეიშვილი – უნდა ითქვას, რომ ისევე როგორც ბატონი ჰამბერგის, ამერიკის სახელმწიფო დეპარტამენტის ანგარიშებიც ქართული არასამთავრობო ორგანიზაციებისა და სახალხო დამცველის მიერ მომზადებულ ანგარიშებს ეყრდნობოდა. ამიტომ ამას ცალ კარში ბრძოლას მაინც ვერ დავარქმევთ.

რადგან დღეს ტოლერანტობის დღეა, დავიტოვებ უფლებას და დისკუსიის გახსნამდე კითხვით მივმართავ ბატონ გიორგი ტულუშს. ცნობილია, რომ „ვარდების რევოლუციის“ შემდეგ რელიგიურ უმცირესობებთან მიმართებაში მართლაც სიწყნარე იყო. აღარ ჰქონია ადგილი მათ დარბევას, მაგრამ სახალხო დამცველის ბოლო ანგარიშებში ისევ ჩნდება ეს თემა. მაინტერესებს, წლებადელი დინამიკა როგორია ამ მხრივ და მართლმსაჯულება როგორ მოქმედებს ხოლმე, როდესაც რომელიმე რელიგიურ ჯგუფს თავს ესხმიან.

გიორგი ტულუში – თემა, რომელიც ნინომ ახსენა, ეხება რელიგიურ ნიადაგზე ჩადენილ დანაშაულებებს, ჯგუფურ თუ ინდივიდუალურ თავდასხმებს სხვადასხვა რელიგიური უმცირესობების წარმომადგენლებზე და რელიგიურ ნაგებობებზე. 2008 წელი და 2009 წლის პირველი ნახევარი ასეთი ფაქტების სიმრავლით გამოირჩეოდა. სახალხო დამცველი არა ერთხელ მიუთითებდა თავის ანგარიშებში, რომ სამართალდამცველი ორგანოების მხრიდან არაადეკვატური რეაგირება იყო, რაც წამახალისებელი გარემოება იყო ამ ნიადაგზე დანაშაულის ჩასადენად.

ბოლო პერიოდში რამდენიმე ასეთ ფაქტს მოჰყვა შედარებით ადეკვატური რეაგირება, ზოგ შემთხვევაში საქმე დასრულდა სასამართლოში განხილვით და რამდენიმე პირს თავისუფლების აღკვეთაც მიესაჯა, და ამან საკმაოდ პოზიტიური გავლენა იქონია იმ კუთხით, რომ რადიკალურად უმცირდა ასეთი ფაქტების რიცხვი. 2010 და 2011 წელს სამჯერ ნაკლები იყო ასეთი ფაქტების რაოდენობა წინა წელთან შედარებით. წლის ბოლოს ჩვენ რა თქმა უნდა, შევაჯამებთ მთლიანად წლის შედეგებს, თუმცა იმის თქმა შემიძლია, რომ კლების ტენდენცია შეიმჩნეოდა. ვგულისხმობ უშუალოდ სისხლის სამართლის კუთხით ჩადენილ დანაშაულებებს, როდესაც პირზე ძალადობდნენ ან ფიზიკურ შეურაცხყოფას სწორედ იმის ნიადაგზე აყენებდნენ, რომ ის რომელიმე რელიგიური უმცირესობის წარმომადგენელი იყო. ძირითადად საქმე გვექონდა იელოვას მოწმეების ფიზიკურ შეურაცხყოფასთან, განსაკუთრებით რეგიონებში. იყო ასევე ფაქტი, როდესაც ერთ-ერთ ეკლესიას შუშები ჩაუმტვრიეს. ადეკვატური რეაგირება სამართალდამცავი ორგანოების მხრიდან ძალიან მნიშვნელოვანია. არა ერთი შემთხვევა იყო, როდესაც პოლიცია გაფრთხილებით შემოიფარგლა, ზოგ შემთხვევაში ეს იყო სიტყვიერი გაფრთხილებაც. გვექონდა ასეთი შემთხვევა, როდესაც ერთ-ერთ რაიონში ერთ-ერთი სასულიერო პირი გამუდმებით ცემდა იელოვას მოწმეებს, ბოლოს მე მგონი გაფრთხილება მიიღო და 100 ლარით დაჯარიმდა. ბოლო დროს ასეთი ინციდენტი ჩემს ყურამდე აღარ მოსულა.

ლიკა ზაკაშვილი, ჟურნალისტი – ბატონ გიორგისთან მაქვს კითხვა. არაპროპორციული სასჯელების მაგალითები თუ შეგისწავლიათ. თქვენი აზრით, რა არის ასეთი სასჯელების მიზეზი, არაპროფესიონალიზმი თუ შემდგომი ვაჭრობის შესაძლებლობა?

გიორგი ტულუში – სახალხო დამცველის მხრიდან სასჯელის პროპორციულობაზე ანალიზი კონკრეტული ფაქტიდან გამომდინარე უფრო მართებულია, თუმცა, ზოგად ტენდენციას თუ შევხებით, დღესდღეობით კანონმდებლობა იძლევა იმის საშუალებას, რომ რიგ შემთხვევებში პროკურორს და მოსამართლესაც მიეცეთ საშუალება პირს მიეცეს საკმაოდ მაღალი სასჯელი. რაც შეეხება არაპროფესიონალიზმს, ერთი მიმართულება მინდა გამოვყო, როდესაც საკითხი ეხება დაჯამებას, ანუ როდესაც შეკრებითობის პრინციპი მოქმედებს. როდესაც მოსამართლეთა დისციპლინური დევნის საფუძვლები ვახსენე, მქონდა შემთხვევები, როდესაც საქმის შესწავლის დროს მივედით დასკვნამდე, რომ პირის უფლებები იმის გამო დაირღვა, რომ არასწორად იქნა

შეკრებილი რამდენიმე ეპიზოდი. ყველაზე მძიმე უფლებადარღვევა, რაც პირს შეიძლება მიადგეს, ის არის, რომ მან მიიღოს იმაზე მეტი სასჯელი, რაც კანონის მიხედვით იყო განსაზღვრული. დაჯამების პრინციპი არსებობს ჩვენს კანონმდებლობაში. ადრე სრულად ჯამდებოდა ყველა ეპიზოდი, შემდეგ უკვე, ყველაზე მძიმე ეპიზოდი 100%-ით, დანარჩენი – ორმოცდაათით. დიდი ხანია ვითხოვ, რომ მძიმე დანაშაულმა „შთანთქოს“ შედარებით მსუბუქი, მაგრამ ეს ჯერ არ განხორციელებულა.

რაც შეეხება არაპროპორციულობას, არის შემთხვევები, როდესაც მოსამართლე სასჯელის მინიმალურ ზღვარს იყენებს, მაგრამ ისიც კი მაღალია. თუმცა არის ისეთი შემთხვევებიც, როდესაც ზიანმა 30 ლარი შეადგინა და პირს ამისთვის ერთი წლით თავისუფლების აღკვეთა ჰქონდა მისჯილი. ეს შეიძლება იყოს მოსამართლის მიერ ჩადენილი შეცდომაც, რაც შესაძლოა შეკრებითობის პრინციპიდან გამომდინარეობდეს და არასწორად იყოს დაჯამებული, მაგრამ ხშირ შემთხვევაში კანონმდებლობა ითვალისწინებს მსგავსი ტიპის სანქციებს და ამას იყენებს სასამართლო.

საპროცესო გარიგებასთან დაკავშირებით ალბათ ქალბატონი მანანა ისაუბრებს. რაც შეეხება ალტერნატიული სასჯელის გამოყენებას, დაახლოებით 50-45%-ია დღესდღეობით მაჩვენებელი, მაგრამ, როგორც ჩანს, ესეც არასაკმარისია, იმიტომ რომ რეალურად მოხერხდა პატიმრების რაოდენობის შენარჩუნება 24 ათას 200-ის ნიშნულზე. კლებას ადგილი არ ჰქონია. ამას განაპირობებს მაღალი სასჯელებიც. ციხეების გადატვირთვა ხშირად სწორედ ამ მიზეზით არის გამოწვეული.

ნინო ბეჟიშვილი – მინდა ქალბატონ მანანასთან ვკითხო და ამაზე „საერთაშორისო გამჭვირვალობა-საქართველოს“ ანგარიშშიც იყო საუბარი. საპროცესო გარიგებებთან დაკავშირებით იკვეთება ერთი პრობლემა: როდესაც ეკონომიკურ თუ ბიზნესდანაშაულთან გვაქვს საქმე, ხშირად პირს აიძულებენ გადაიხადოს სრულიად არაადეკვატური თანხა. თუ არის თქვენთვის ცნობილი, როგორია დასავლური პრაქტიკა ასეთ შემთხვევებში?

მანანა კობახიძე –ეს მტკივნეული თემაა. ბევრი ადამიანი მოდის ჩვენთან და გვეუბნება, რომ მოუწიათ სახლის გაყიდვა, ვალის აღება, და გვთხოვენ საქმის სტრასბურგში გასაჩივრებას. ძალიან რთულ სიტუაციაში ვარდებიან სწორედ ეკონომიკურ დანაშაულთან დაკავშირებით. ასეთი პრაქტიკა ნამდვილად არ არსებობს არც ერთ ქვეყანაში, რომ სახელმწიფოსთვის მიყენებულ ზიანს, რომელიც კონკრეტულ ციფრებში გამოიხატება, ათჯერ და მეტჯერ აღემატებოდეს თანხა, რომელსაც ისინი იხდიან. ეს აბსურდია, იმიტომ რომ საპროცესო შეთანხმების მიზანი არის სწრაფი და ეფექტური მართლმსაჯულება, როდესაც პირი თანამშრომლობს გამოძიებასთან, აღიარებს დანაშაულს, მზად არის ზიანის ასანაზღაურებლად. ეს მიღებული ფორმაა. მაგრამ ის მახინჯი გამოვლინებები, რაც ჰამერბერგმაც აღნიშნა თავის ანგარიშში, არც ერთ სხვა ქვეყანაში არ გვხვდება.

ამასწინათ მქონდა ასეთი შემთხვევა, როდესაც 75 წლის მამაკაცი დეკლარაციის წარუდგენლობისთვის და შესაბამისად, საგადასახადო ვალდებულების შეუსრულებლობისთვის პასუხისგებაში მისცეს. ზიანის ოდენობა 2 ათას ლარს არ აღემატებოდა, დათვლილი იყო ბიუჯეტში გადასახდელი თანხა, მაგრამ მას მოუწია 20 ათასი დოლარის ექვივალენტის გადახდა ლარებში. შემდეგ დავაზუსტეთ, რომ მას ეს თანხა ბანკში ჰქონია. მოგეხსენებათ, დღეს ბანკში

არსებული ყველა ანაბრის შესახებ ინფორმაცია პროკურატურას აქვს და როცა ვთქვით, რომ ამხელა თანხას ის ვერ გადაიხდიდა, პირდაპირ გვითხრეს, რომ მას ანაბარზე 20 ათასი დოლარი ჰქონდა. ოჯახმა ბოლოს გადაიხადა ეს თანხა.

დავით არაბიძე, განათლების ეროვნული კავშირი – ახლახან საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსში შევიდა ცვლილება, რომლის თანახმადაც სამუშაო ადგილზე დაზარალებული უბედური შემთხვევის გამოკვლევის პროცესში აღარ არის მხარე, რაც იმას ნიშნავს, რომ მისთვის მიუწვდომელი ხდება იმ დოკუმენტების მიღება, რომელთა არსებობაც აუცილებელია უბედური შემთხვევის სასამართლოში გასაჩივრებისას. მაინტერესებს, ჩვენს მომხსენებლებს თუ აქვთ მონაცემები იმის შესახებ, რამდენი ადამიანი მიმართავს სასამართლოს სამუშაო ადგილებზე დაზარალების თვალსაზრისით. ჩვენ ვიცით, რომ ძალიან მაღალია ტრავმატიზმი. 100-150 ადამიანი მაინც იღუპება, 300-400-მდე ადამიანი კი მძიმე ტრავმას იღებს.

2007 წლის 53-ე დადგენილების მიხედვით, რომელსაც ხელს მაშინდელი პრემიერ-მინისტრი ზურაბ ნოღაიდელი აწერს, მტკიცებულების მოპოვება დაზარალებულს ეკისრებოდა. ახლა ისე გამოდის, რომ თუ დაზარალებული მხარეც არ არის, ის ვერც დოკუმენტაციას გამოიწვევს და ვეღარაფერს გახდება. გვაქვს ჩვენი მონაცემები, მაგრამ თქვენი მონაცემებიც გვინტერესებს ამ საკითხებზე. მგონი დროა, ვიზრუნოთ იმაზეც, რომ საქართველოს მოქალაქეებს გარდა სამოქალაქო-პოლიტიკური უფლებისა, სამუშაო ადგილზე სიცოცხლის უფლებაც ჰქონდეთ.

გიორგი ტულუში – გარკვეული გარემოებების გამო კონკრეტული მონაცემები არ მაქვს. ეს წარმოადგენს კერძო სახის ურთიერთობას დამსაქმებელსა და დასაქმებულს შორის და სახალხო დამცველი მსგავსი ურთიერთობებში არ ერევა. ურთიერთობები, რომლებიც რეგულირდება შრომის კანონმდებლობით, პირდაპირ სასამართლოს ექვემდებარება. რაც შეეხება ზოგადად, საწარმოო ტრავმებს და შრომის უსაფრთხოების პირობებს, კანონმდებლობა, რომელიც დღეისთვის არსებობს საქართველოში, მოიცავს დებულებებს, რომლებიც შეიძლება გახდეს პასუხისმგებლობის საფუძველი პირისთვის, რომელიც არღვევს შრომის უსაფრთხოების პირობებს. თუმცა, აღსრულების და კონტროლის მექანიზმები საქართველოში ამ კუთხით განვითარებული მაინცდამაინც არ არის და რეალურად სერიოზულ პრობლემას წარმოადგენს.

თამუნა გვარამაძე – კომენტარი მინდა გავაკეთო სასჯელების არაპროპორციულობასთან დაკავშირებით. ჩვენი ორგანიზაციაც აწარმოებს სისხლის სამართლის საქმეებზე წარმომადგენლობას სასამართლოში და ჩვენც გვქონია შემთხვევები, როდესაც აშკარად არაპროპორციული იყო სასჯელი. იყო შემთხვევები, როდესაც რამდენიმე ფიცრის ქურდობისთვის ადამიანს თავისუფლების აღკვეთა მიუსაჯეს და ახალგაზრდას გორიდან ერთი 50-თეთრიანი კალმის ქურდობისთვის 4-წლიანი პირობითი პატიმრობა და 2 ათას ლარიანი ჯარიმა მიესაჯა. ეს კონკრეტული შემთხვევები მიუთითებს იმ ფაქტებზე, რომ ცალკეულ შემთხვევებში მართლაც არაპროპორციულია სასჯელი. თუმცა განზოგადებული სურათი ჩვენს ორგანიზაციას არ გააჩნია.

ემილ ადელხანოვი – თქვენი ყურადღება მინდა მივაპყრო იმას, რომ ბევრი შემთხვევა, რომელზეც აქ იყო საუბარი, ძნელია პოლიტიკურ ნიადაგზე დევნად შეაფასო. მაგრამ მინდა გიამბოთ არაპროპორციული სასჯელის ისეთ შემთხვევაზე, რომელზეც ამასწინათაც ვისაუბრე ბიოლის ფონდში. ეს ეხება რეპატრირებული მესხების თემას. ბარბაქაძეს, რომელმაც დაახლოებით 200

ლარის ზიანი მიაყენა სახელმწიფოს, 11 წლით თავისუფლების აღკვეთა და ჯარიმის სახით 30 ათასი დოლარის ეკვივალენტის გადახდა მიესაჯა. უფრო სწორად, 10 ათასი ჯარიმა იყო, დანარჩენი კი მორალური ზიანის ანაზღაურება. ამ ადამიანმა ახალციხის რაიონში ორი თუ სამი სახლი შეიძინა თავისი თანამემამულეებისათვის. ბევრი ფიქრობს იმის შესახებ, შეიძლება თუ არა ეს ადამიანი ჩაითვალოს პოლიტიკურ პატიმრად. ჩემი აზრით, სახელმწიფო დაინტერესებული იყო, ხელი შეეშალა ამ ადამიანებისთვის, რომ სახლები ეყიდათ და ბარბაქამეს პოლიტიკურ პატიმრად მივიჩნევ.

გიორგი ტულუში – მუდმივად ვცდილობთ, რომ საქართველოს სახალხო დამცველის შესახებ კანონში ცვლილებები შევიდეს, მაგრამ დიდიხანა პარლამენტზე ვართ დამოკიდებული. თუმცა დღეს არსებული კანონიც აძლევს საშუალებას სახალხო დამცველის აპარატს ფუნქციონირების საშუალებას. კარგი იქნებოდა, მეტი ფინანსური სახსრები გვექონოდა, მაგრამ რაც შეეხება კომპეტენციების გაზრდას, არის რამდენიმე საკითხი, რაც შეიძლება კანონმდებლობაში დაიხვეწოს, მაგრამ ამისთვის პოლიტიკური ნებაა საჭირო. მახსენდება პარლამენტისთვის გაგზავნილი წინადადება, რომელშიც მოვითხოვდით ცვლილების შეტანას და სახალხო დამცველის რეკომენდაციაზე აუცილებლად დადგენილ ვადაში დასაბუთებული პასუხის მიღების შესახებ, თუმცა კანონმდებელმა არ გაიზიარა ჩვენი რეკომენდაცია. იყო ტექნიკურ საკითხებთან დაკავშირებული რეკომენდაციებიც, მაგალითად ის, რომ სახალხო დამცველს ხელი უნდა მიუწვდებოდეს სისხლის სამართლის საიდუმლო მასალებზე, თუმცა, არც ეს რეკომენდაცია გაიზიარა კანონმდებელმა. შესაძლოა, ცვლილებების საკითხს კიდევ მივუბრუნდეთ, თუმცა ამ ეტაპზე არ მიმაჩნია საჭიროდ მათ შესახებ კვლავ საუბარი. ამ ორ ცვლილებაზე იმდენად დიდი წინააღმდეგობა იყო, რომ როგორც ჩანს პოლიტიკური ნება არ არის ჩამოყალიბებული მათ განსახორციელებლად.

დარბაზიდან – ბევრი ისაუბრეთ მოსამართლეებზე. ახალი საპროცესო კოდექსის მიხედვით მათი უფლებები საკმაოდ შეზღუდულია. მაინტერესებს, ეს ხელს შეუწყობს სამართლიანი მართლმსაჯულების განხორციელებას თუ პირიქით.

მანანა კობახიძე – მოსამართლე არბიტრის როლშია ახალი სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის მიხედვით. ვნახოთ, ეს როგორ იმუშავებს. ეს უფრო მსაჯულთა სასამართლოსთან მიმართებაშია მნიშვნელოვანი. მაგრამ არის საკითხები, რომლებიც უკეთესად რეგულირდებოდა ძველ სისხლის სამართლის პროცესში. მაგალითად, როცა მოსამართლე ხედავდა ნაცემ ბრალდებულს, მას უფლებაც ჰქონდა და ვალდებულებაც, რომ გამოეტანა კერძო დადგენილება, პირდაპირ მიეთითებინა შესაბამისი ორგანოებისთვის და მოეთხოვა გამოძიების დაწყება. ახლა ეს მექანიზმი აღარ არსებობს. ამიტომ ახლა თქვენ განსაჯეთ, რა ჯობია.

ემილ ადელხანოვი – საინტერესოა, იყენებდნენ მოსამართლეები ამ უფლებას?

მანანა კობახიძე – იყენებდნენ. იყო შემთხვევები, როდესაც გამოჰქონდათ კერძო გადაწყვეტილებები სისხლის სამართლის საქმის აღძვრის შესახებ. საკმაოდ ხშირი იყო ასეთი გადაწყვეტილებები.